

Для більш активного залучення читача Ч. Паланік також використовує техніку, яку називає «писати ближче до тіла» (writing on the body), тобто викликати фізичну реакцію у читача, залучаючи його в розповідь на нутрянному рівні [1, 239], внаслідок чого твори стають більш доступними і зрозумілими широкому загалу. Динамізм оповіді досягається за рахунок використання «стислих фраз і формулювань, що повторюються час від часу з незначними змінами, уніфікують... сюжет і в той же час вибудовують загальну тему твору» [1, 237].

Однак зовнішня простота оповіді не виключає використання автором мотивів та прийомів постмодерністської практики. Герой «Бійцівського клубу» описує суспільство як «світ копії копій», що нескінченно копіює самого себе. Симулякр стає уособленням сучасного світу. Символом його є ксерокс, з яким герой працює в офісі. Все життя героя – це фактично заміщення реального уявним, тому він відвідує групи підтримки невиліковно хворих, де симулює хворобу, щоб нагадати собі, що він все ще живий, симулякром є друг і наставник оповідача Тайлер Дерден [4, 198]. Як зазначає В. Б. Шамина, знаковим для постмодернізму мотивом є також мотив присвоєння і переробки. Тайлер Дерден живе за рахунок виготовлення високоякісного мила з жиру, який він викрадає в клініках, де проводиться ліпосакція, і продає його тим, хто заплатив за цю процедуру [4, 199].

Зрештою автор ставить гостре питання: що є мірилом сенсу життя? Матеріальні блага, соціальний статус, меблі із ІКЕА? Безкінечне нагромадження матеріальних статків? Думка Паланіка змушує зруйнувати ілюзію існування стабільності та сталості. Використовуючи колоритні образи та прийоми, він оголошує війну залятому ворогові свободи натури людини — консюмеризму, що став сучасною релігією суспільства.

Творчість Чака Паланіка, що характеризується складністю і суперечливістю, все активніше привертає до себе увагу не лише читачів, але й дослідників сучасної літератури.

Список використаної літератури:

1. Жолудь А. И. Писательский стиль Чака Паланика / <https://cyberleninka.ru/article/n/pisatelskiy-stil-chaka-palanika>. – С. 235-243.
2. Паланік Ч. Бойцовский клуб / [loveread.me>view_global](http://loveread.me/view_global)
3. Семенова П. А. Сравнительный анализ книги и фильма «Бойцовский клуб» / <https://www.scienceforum.ru/2016/pdf/28022.pdf>
4. Шамина В. Б. Романы Чака Паланика «Бойцовский клуб», «Уцелевший», «Удушье» в контексте романтической традиции / <https://cyberleninka.ru/article/n/romany-chaka-palanika-boytsovskiy-klub-v-kontekste-romanticheskoy-traditsii>. – С. 189-200.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І.В. Богданова

ХУДОЖНІ ПОШУКИ ТОМАСА ПІНЧОНА В КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІЗМУ

І. В. Зуй

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

Художні пошуки одного з найзагадковіших письменників США другої половини ХХ ст. Т.Пінчона опинилися у центрі уваги багатьох дослідників американської літератури. Специфічна й оригінальна поетика його прози розглядалася представниками найрізноманітніших літературознавчих шкіл – від представників традиційного історико-культурного літературознавства до структуралістів і постструктуралістів. При всій зовнішній „нечитабельності” творів американського письменника новітні літературознавчі підходи дозволили значною мірою пролити

світло, за висловом Г.Блума, на „загадкову поетику Пінчона” [1, 3] з точки зору інтертекстуальності, прихованих алюзій та постмодерністської гри з традицією. Вітчизняні літературознавці, як, наприклад, Т.Денисова справедливо вказують на те, що Пінчон - письменник значною мірою „елітарний” і складний для сприйняття, а тому і потребує особливих методів для дослідження [2, 355].

Сьогодні вітчизняні літературознавці звертають увагу також на те, що не тільки романи, а й новелістика письменника цілком вписується своїм основним художнім пафосом у річище постмодернізму. Такої думки дотримується, наприклад, В.Оленева, яка також відзначає характерну для письменника елітарну спрямованість творів, оскільки вона „відбиває складне світорозуміння і світовідчуття, амбівалентне ставлення до досягнень науки і техніки, до історії і сучасності” [3, 93]. При цьому дослідниця розглядає новелістику письменника поряд з творчістю таких американських письменників, як Д.Барт, Д.Бартельм, Дж.П.Донліві.

Художні пошуки Пінчона в плані відкриття нових, нетрадиційних прийомів та засобів зображення світу аналізуються сьогодні надзвичайно активно багатьма літературознавцями пострадянських країн. Особливо прикметною у цьому плані є книга білоруського літературознавця О. Дало „Томас Пінчон та його Америка. Загадки, паралелі, культурні контексти” (Мінськ, 2001). Це літературознавче дослідження цікаве тим, що науковець розглядає не лише постмодерністську художню систему творчості письменника, а й звертається до тих традицій, на які спирається Пінчон. Мова йде про таких американських авторів, як Едвардс, Емерсон, Мелвілл, які, на думку О.Дало, помітно вплинули на становлення творчої манери Пінчона. І хоча науковець намагається вивести ранню творчість Т. Пінчона з-під впливів школи „чорного гумору”, дослідження О.Дало містить чимало цікавих спостережень над поетикою творів письменника. Зокрема, дослідник справедливо наголошує на експериментальному характері художніх пошуків Т.Пінчона, аналізує типологічну близькість його постмодернізму до творчості російських письменників, яких літературознавець називає представниками „негативної поетики”, - Белого, Мамлєєва, Сорокіна та Еалковського [4, 227– 248].

В англо-американському літературознавстві вже в 70-х роках минулого століття склався стереотип, згідно з яким складна поетика творів письменника, „нечитабельність” його текстів пояснювалися бажанням Пінчона максимально підсилити в художніх формах принцип хаосу як особливого стану світу, в якому він опинився після Другої світової війни. При цьому комізм письменника базується на прагненні продемонструвати відносність будь-яких моральних орієнтирів і принципів, на які намагається спиратися пересічний американець для вирішення повсякденних проблем.

Упродовж 80–90-х років в англо-американському літературознавстві закріплювався погляд на Пінчона як на одну з показових “фігур, яка засвідчувала перехід школи “чорного гумору” в постмодернізм” [5, 123]. Говорилося про нього, як про автора, який сміливо експериментує з художньою формою, звертається до фрагментарності як принципу художньої нарації, іронії та пастишу [6, 76–78; 141; 142; 175]. Художні пошуки Пінчона, на думку літературознавців цього часу, впливають зі специфіки постмодерністського світобачення і світовідчуття, а його оригінальна художня манера сповнена прихованих алюзій на трагічні події історії США, причому сам автор, за словами Р.Брауна, ”намагається не стільки стверджувати, скільки руйнувати зсередини традиційні художні цінності американської літератури” [7, 231].

В якості специфічної риси, характерної для Т.Пінчона, відзначають наявність у його творах „негативістської” енергії, сутність якої полягає у перегляді усталених норм

і стереотипів життя. Письменник є виразником „постмодерного стану” в американській культурі, а у романах він висловлює в іронічній, а інколи й у сатиричній формі, сумнів у достовірності нинішнього раціонального знання, виявляє негачію щодо влади і владних інститутів, сумнівається у доцільності індустріальної універсалізації життя, переконує у негативних наслідках прогресу та наукових відкриттів, не вірить у наявність жорстких критеріїв для оцінки поступу історії людства, про що, зокрема, пишуть Л.Макдугал, Е.Сейфер, Т.Теннер.

Водночас незаперечним для більшості з цих дослідників є той факт, що Пінчон шляхом спростовування усталених стереотипів людської свідомості сприяє поширенню постмодерністського сумніву в можливість існування єдиного морального „стрижня”, який можна було б охарактеризувати як єдиний і незаперечний чинник людського існування. Йдеться насамперед не лише про наявність відповідних моральних норм з їхньою доцентровою тенденцією до вироблення певних дидактичних правил та настанов, а й самого „розуму” як підстави існування.

Особливо примітне місце в англо-американському літературознавстві при дослідженні постмодерністської парадигми посідає роман письменника “Вигукується лот 49”. Не останньою причиною цього є те, що саме у цьому творі більшість літературознавців побачили визначальні принципи постмодернізму в його „чистому вигляді”: пародію, пастиш, літературну гру, відхід від традиції, стильове експериментаторство, складну постмодерну сюжеттику. Саме у цьому ключі розглядають цей твір А.Менгел, С.Ніколсон і Р.Стевенсон, М.Бружер, Дейвідсон К..

Значною мірою підводить ризику під вивченням літературно-критичної думки роману Пінчона „Вигукується лот 49” колективна праця „Нові нариси про „Вигукується лот 49” (“New essays on “The Crying of Lot 49”, 2001) за редакцією П.О’Доннелла, в якій, зокрема, звертається увага на типологічні зв’язки роману Пінчона з творчістю Х.Л. Борхеса, акцентується на домінуванні в романі характерного для постмодернізму так званого „шизо- дискурсу”, говориться про специфіку стилю, що базується на „розірваній” манері повісткування, поступовому нагромадженні складних граматичних конструкцій, які здебільшого підкреслюють „хаотичну” манеру авторського світовідчуття, наголошується на складній фабулі твору, „теорії змови”, що покладена в основу сюжетної колізії роману, розглядається складна постмодерністська структура творення образів провідних героїв. Головний редактор цієї колективної праці у передмові наголошує на винятковій актуальності цього твору для життя американців другої половини ХХ ст., оскільки в ньому Пінчон поставив важливу проблему, а саме: „в який саме спосіб події нашого життя співвідносяться з більш „загальними” речами, такими, наприклад, як історія людства”.

Список використаної літератури:

1. Critical Essays on “Gravity’s Rainbow” / Ed. By H. Bloom. – N.Y. : Chelsea House, 2004. – 186 p.
2. Денисова Т. Пінчон / Тамара Денисова // Писатели США. Краткие творческие биографии. – М. : Радуга, 1990. – С. 355–356.
3. Оленева В. Short Story і постмодернізм / В. Оленева // Вікно в світ. – 1995. – № 5. – С. 75–97.
4. Лало А. Томас Пінчон и его Америка : загадки, параллели, культурные контексты / Алексей Дало. – Минск : РИВШ БГУ, 2001. – 267 с.
5. Christy J. The Long Slow Death of Jack Kerouac / J. Christy. – Toronto : ECW Press, 1998. – 313 p.
6. Simpson D. The Academic Postmodern and the Rule of Literature / D. Simpson. – Chicago & London. : The Univ. of Chicago Press, 1995. – 293 p.
7. Brown R. H. Postmodern Representations / R. H. Brown. – Chicago : University of Illinois Press, 1995. – 390 p.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О.В. Козюра